

TADEUSZ MARSZAŁEK

Miejsce leśnictwa w strukturze administracji państwowej

The Position of Forestry in the Structure of State Administration

Wstęp

Struktura administracji państwowej, której zadaniem jest organizowanie realizacji zadań państwa za pośrednictwem tworzenia warunków niezbędnych do rozwoju gospodarki narodowej, organizowania procesów wytwórczych oraz wydawania rozporządzeń i innych aktów prawnych, wykazuje ogromną zmienność. Zmienność ta jest wynikiem nieustannego rozwoju świata, a zwłaszcza przemian gospodarczych, politycznych, demograficznych, społecznych oraz otaczającego środowiska.

Wymieniona struktura zawsze się zmieniała i nadal ulega zmianom zarówno w czasie jak i przestrzeni. Jest to prosta konsekwencja nieustannych przekształceń niezliczonych elementów z jakich składa się świat, jak również nieustannych transformacji wzajemnych powiązań jakie między tymi elementami występują.

Powstanie leśnej administracji państwowej

Spośród ogromnego bogactwa rodzajów oraz form struktury administracji państwowej wyodrębniła się z czasem administracja leśna. Wyodrębniła się ona stosunkowo niedawno, albowiem w historii naszego narodu istniał bardzo długi okres, w którym puszcze były dobrem niczym, czyli dobrem z którego mógł każdy korzystać bez jakichkolwiek ograniczeń. Dopiero w miarę pojawiania się lokalnych niedoborów produktów dostarczanych przez las, oraz w miarę powstawania możliwości czerpania dochodów z lasu, zaczęły powstawać różnego rodzaju nakazy i zakazy dotyczące korzystania z lasu.

Pojęcie nieograniczonych uprawnień rodu osiadłego przy puszczy lub w samej puszczy do korzystania z jej bogactw leśnych ulegało powolnemu zanikowi. Przyczyną tego stanu było dążenie panujących rodów do występowania w charakterze właściciela wszystkich puszczy, które nie zostały przez nich nadane na własność komu innemu. Inną przyczyną było dążenie możnowładztwa, duchowieństwa i wywodzącej się z rycerstwa szlachty, do zagarnięcia na

własność możliwie dużych obszarów puszczy, i do zapewnienia sobie korzystania z nich bez ingerencji panujących rodów (królewskich, książęcych itp.). Dążenia te owocowały powstawaniem różnorodnych i ciągle się zmieniających form własności leśnej (królewszczyzny, lasy stołowe, lasy dworskie, lasy państwowe, lasy chłopskie, lasy biskupie, lasy wspólne). Każda forma własności leśnej powstawała w innym okresie i służyła innym celom.

W warunkach zaistnienia możliwości czerpania dochodów z lasów oraz ukształtowania się różnorodnych form własności leśnej zaczęło powstawać polskie gospodarstwo leśne. Polegało to na wyodrębnieniu lasów z posiadłości ziemskich, na ukazaniu się pierwszych leśnych nakazów i zakazów, oraz na rozpoczęciu w lasach działalności opartej na pewnych, wprawdzie jeszcze prymitywnych, planach gospodarczych, które współcześnie są nazywane planami urzędzenia lasu.

Okres powstawania gospodarstwa leśnego w Polsce przypada na okres zaborów, w którym lasy polskie poniosły ogromne straty. W związku z zanikaniem tradycyjnych form przerobu drewna (wypalanie popiołu, potażu, smoły, dziegciu, terpentyny i wypalanie węgla drzewnego) oraz pojawieniem się nowych form przerobu i zużycia drewna reprezentowanych m.in. przez przemysł tartaczny, a także w związku z gwałtownym rozwojem handlu drewnem, dysponowanie lasami stało się źródłem ogromnych dochodów. Okoliczność ta została wykorzystana do prowadzenia rabunkowej gospodarki w lasach polskich.

W czasie pierwszej wojny światowej nastąpiło dalsze zubożenie gospodarcze naszych lasów. Dlatego też lasy Polski Odrodzonej znalazły się w bardzo niekorzystnych warunkach. Przyczyną był nie tylko zły stan lasów. Przyczyną była również, i przede wszystkim tragiczna sytuacja gospodarcza kraju poszukującego również w gospodarstwie leśnym środków finansowych niezbędnych do odbudowy i likwidowania panującego kryzysu. I należy przyznać, iż pomimo złego stanu lasów polskich, lasy te zdobyły się na ogromny wysiłek jakim było poniesienie ofiary (danina leśna) na rzecz odrodzonej II Rzeczypospolitej.

W lasach prywatnych występowało w okresie międzywojennym wiele nieprawidłowości w postaci nadmiernych wyrębów oraz w postaci wylesień mających na celu zamianę gruntów leśnych na orne oraz uzyskanie na tej drodze większych korzyści materialnych. Nic przeto dziwnego, że wymienione zjawiska wywołały w społeczeństwie polskim, a zwłaszcza wśród leśników zdecydowane protesty oraz żądanie upaństwowienia lasów prywatnych. Żądania te nie zostały jednak spełnione. Utworzono jedynie tzw. fundusz uzupełniania stanu posiadania lasów państwowych gromadzący środki pieniężne przeznaczone na wykup lasów prywatnych.

Bilans zmian powierzchni leśnej w Polsce okresu międzywojennego, a zatem bilans zalesień i wylesień był ujemny. Powierzchnia lasów zmniejszyła się w tym okresie o około 10% (ok. 900 tys. ha). Zmniejszenia te były skutkiem wylesień dokonywanych przede wszystkim w lasach prywatnych.

Rozwój państwowej administracji leśnej

Powstanie i rozwój gospodarstwa leśnego oraz nasilenie się dewastacji lasu powodującej lokalne niedobory surowca leśnego oraz wiele innych negatywnych zjawisk występujących w lasach, skłonił świątlejsze umysły Polski do rozbudowy administracji leśnej. Jej zadaniem było zarządzanie lasami państwowymi, oraz nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności państwa.

Aktywna działalność na tym odcinku rozpoczęta została niezwłocznie po zakończeniu I Wojny Światowej. Powierzchnia lasów polskich w granicach z okresu międzywojennego była bowiem bardzo zbliżona do powierzchni Polski współczesnej i wynosiła prawie 9 mln ha. Lesistość ówczesnej Polski była jednak nieco niższa niż lesistość Polski współczesnej, gdyż wynosiła 23%. Natomiast struktura własności leśnej była całkowicie odmienna. Własnością państwa była tylko 1/3 lasów polskich, pozostała część stanowiła własność prywatną. W grupie drugiej zdecydowanie dominowała wielka prywatna własność leśna.

Lasy państwowe były administrowane przez Dyрекcję Naczelną Lasów Państwowych wchodzącą w skład Ministerstwa Rolnictwa, zaś kontrolę i nadzór nad prawidłowością gospodarowania w lasach prywatnych sprawował Departament Leśnictwa tegoż Ministerstwa. Prowadzenie gospodarki leśnej w lasach państwowych i prywatnych różniło się jednak w stopniu zasadniczym

Zbudowane w latach 1918-1939 zręby polskiej administracji leśnej, mimo licznych błędów i zastrzeżeń, pozostawały z pewnymi zmianami przez wiele dziesięcioleci. Z najważniejszych jej cech szczególnych zachowanych również po II wojnie światowej należał podział na **два rodzaje funkcji**:

- funkcje administracji państwowej,
- funkcje administracji gospodarczej.

Do funkcji **administracji państwowej** należało:

- opracowanie ogólnych zasad polityki w zakresie leśnictwa, zadrzewienia kraju, łowiectwa i ochrony przyrody;
- opracowywanie projektów norm prawnych w wymienionym zakresie i uzyskiwanie ich zatwierdzenia przez właściwe czynniki;
- nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności państwa;
- nadzór nad gospodarką łowiecką na terenach nie należących do państwowego gospodarstwa leśnego;
- organizacja ochrony przyrody.

Do **administracji gospodarczej** należało:

- prowadzenie właściwej gospodarki leśnej nastawionej na pozyskanie głównego użytku – drewna i leśnych użytków nie drzewnych;
- transport i zbył drewna i innych produktów leśnych.

Funkcje administracji państwowej wykonywało stosowne ministerstwo oraz samorządy terytorialne przy współdziałaniu jednostek organizacji Lasów Państwowych. Natomiast funkcje administracji gospodarczej znajdowały się w gestii stosownego ministerstwa,

Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych oraz 17 podległych jej okręgowych Dyrekcji Lasów Państwowych oraz wchodzących w ich skład nadleśnictw (powołanych do bezpośredniego prowadzenia gospodarstwa leśnego), jednostek produkcji nieдрzewnej (gospodarstwa łąkowe, rybackie, samodzielne wyłuszczenie i szkółki zadrzewieniowe), jednostek pomocniczo-produkcyjnych (ośrodki transportu leśnego, zespoły składnic, ośrodki remontowo-budowlane), parków narodowych.

Przytoczony schemat utrzymywał się w Polsce z pewnymi przekształceniami do drugiej połowy lat osiemdziesiątych, kiedy to gwałtowne przemiany społeczno-polityczne jakie nastąpiły w krajach komunistycznych, a także towarzyszące tym przemianom wprowadzenie w całym cywilizowanym świecie nowej polityki kompleksowej ochrony zasobów leśnych, spowodowały w polityce leśnej gwałtowny przełom.

Sprawa rentowności gospodarstwa leśnego

W początkowym okresie transformacji społeczno-politycznej jaki miał miejsce w Polsce w 1989 r. wydawało się, że transformacja ta będzie dla lasów polskich oznaczała powrót do sytuacji jaka w lasach tych istniała przed II Wojną Światową. Chodzi o to, że las w warunkach gospodarki rynkowej o cechach kapitalistycznych jest traktowany jako jedna z form lokaty kapitału, który podobnie jak kapitał zainwestowany w jakiegokolwiek inne przedsięwzięcie gospodarcze lub podobnie jak kapitał złożony w banku, powinien odpowiednio procentować. W zależności od przyjętych założeń teoretycznych, za kapitał uważany jest grunt leśny i drzewostany, względnie las traktowany jest jako jedność gruntu leśnego i rosnących na nim drzewostanów. I kapitał ten powinien dostarczać właścicielowi lasu zysk w możliwie największej wysokości. Powinien również, w przypadkach kiedy przynosi zysk nazbyt niski, pozwolić się zmieniać na inny, bardziej rentowny rodzaj kapitału, np. na kapitał bankowy.

Jednakże istnieje pewna grupa specyficznych cech lasu i produkcji leśnej, która sprawia, że las nie stanowi korzystnej lokaty kapitału. Do takich cech należą m.in. ograniczone przez barierę praw przyrody możliwości zwiększania produkcji i wydajności pracy, wyjątkowo długi okres wyrastania drzew i drzewostanów oraz możliwości koncentracji produkcji i korzystania z walorów technizacji i automatyzacji w takim stopniu, w jakim ma to miejsce w innych gałęziach wytwórczości materialnej. Dlatego też w sytuacjach, kiedy w danym kraju występuje brak rygorystycznego ustawodawstwa leśnego stojącego na straży zachowania lasu, właściciel lasu, niezależnie od tego czy jest nim osoba fizyczna (las prywatny) lub osoba prawna (lasy państwowe, gminne, komunalne), dąży do osiągnięcia zysku głównie za pośrednictwem likwidacji drzewostanu lub nawet likwidacji lasu. Zdobyty w ten sposób kapitał jest lokowany w przedsięwzięciach zapewniających właścicielowi osiągnięcie rentowności większej od dostarczanej dotychczas przez leśny kapitał.

Istnieje również grupa specyficznych cech lasu i produkcji leśnej, która zobowiązuje właściciela do zachowania lasu bez względu na poziom jego rentowności czy nawet deficytowości. Najważniejszą spośród wymienionej grupy specyficznych cech jest ogromny wpływ ekosystemu leśnego na środowisko przyrodnicze oraz na warunki i jakość życia ludności zamieszkującej to środowisko. Chodzi tu zatem o tzw. socjalne i ochronne funkcje lasu. Respektowanie zasady zachowania lasu dla współczesnych i przyszłych pokoleń nie

musi jednak oznaczać konieczności zrezygnowania z osiągnięcia przez właściciela lasu odpowiedniego zysku. Osiąganie zysku powinno odbywać się w tym przypadku w ramach nakazów i zakazów wynikających z obowiązującego w danym kraju ustawodawstwa leśnego i ekologicznego. Metody umożliwiające uzyskiwanie zysku w sposób nie naruszający przepisów prawa są zawarte w sprawdzonych przez naukę i praktykę przyrodniczych, technicznych i ekonomicznych podstawach prawidłowego gospodarowania w lasach.

Niestety, przedstawione w zarysie zasady i prognozy perspektyw rozwojowych gospodarstwa leśnego okazały się całkowicie fałszywe i zbyt optymistyczne. Ujawnienie się tego faktu nastąpiło w związku z gwałtownym tempem rozwoju cywilizacji i wystąpiło najwyraźniej na terenie najbardziej rozwiniętych krajów uprzemysłowionych, prowadzących gospodarkę rynkową o cechach kapitalistycznych. Przykładami mogą tu być dla nas Niemcy, gdzie od kilkunastu już lat następuje stałe pogarszanie się sytuacji ekonomicznej gospodarstwa leśnego. Prawie wszystkie państwowe gospodarstwa leśne są tam deficytowe. Rozwój prywatnych gospodarstw leśnych zmierza w tym samym kierunku i jest łagodzony dzięki państwowym dotacjom i ulgom podatkowym. Nie oznacza to, iż zaniechane zostały działania racjonalizujące niemiecką gospodarkę leśną i pozwalające zahamować te niekorzystne procesy. Owszem, racjonalizacja działalności gospodarczej w lasach była i jest prowadzona w szerokim zakresie, jednakże udało się za jej pomocą osiągnąć jedynie tylko pewne spowolnienie tempa pogarszania się sytuacji ekonomicznej poszczególnych gospodarstw leśnych.

Stale malejącej dochodowości osiąganey z produkcji drzewnej towarzyszy nieustanny wzrost znaczenia środowiskotwórczych usług dostarczanych przez las. Usługi te obciążają poszczególne gospodarstwa leśne. I chociaż skarb państwa usiłuje rekompensować wymienione obciążenia finansowe, to istnieje również tendencja do wprowadzania zaostrzonych uregulowań prawnych związanych z ochroną środowiska, które poważnie ograniczą pole manewru rynkowego właścicieli lasu.

Podejmowane próby dokonania poprawy sytuacji finansowej gospodarstwa leśnego poprzez urynkowanie socjalnych funkcji lasu oraz bezwzględne egzekwowanie odszkodowań za straty wywołane zanieczyszczeniami powietrza, wody i gleby, budzą tu wiele zastrzeżeń. Nie ulega zatem wątpliwości, że gospodarstwo leśne rzeczywiście zaniedbało w ostatnich dziesięcioleciach przedsięwzięć dostosowawczych do nowych warunków stworzonych przez nieustanny rozwój współczesnego świata.

Okazuje się zatem, że gospodarstwo leśne, także polskie gospodarstwo leśne, jest ciągle jeszcze niezwykle mocno związane z nawykami pochodzącymi z dalekiej przeszłości, kiedy lasy były traktowane jako producenci drewna o zapewnionym zbycie oraz jako dostarczyciele darmowych dóbr o środowiskotwórczym charakterze. Należy zatem przewidywać, że zagrażająca nam w bliskiej perspektywie niekorzystna sytuacja ekonomiczna gospodarstwa leśnego w Polsce będzie w głównej mierze następstwem niedostatecznego dostosowania się do gwałtownych zmian, jakie zaszły i nadal zachodzą w całym cywilizowanym świecie. Ale na czym owo dostosowanie będzie polegało, na to pytanie brak konkretnej odpowiedzi.

Ustawodawstwo leśne i polityka leśna

Państwowa administracja leśna w Polsce ma współcześnie do spełnienia ogrom zadań o ścisłym znaczeniu dla gospodarczego, społecznego i kulturowego rozwoju naszego kraju. Ogrom tych zadań pozostaje w rażącej dysproporcji do miejsca jakie administracja ta zajmuje w strukturze administracji państwowej (m.in. włączenie administracji leśnej w skład resortu odpowiedzialnego za zasoby naturalne i ochronę środowiska, brak zainteresowania ze strony parlamentu i rządu). **Głównymi instrumentami**, jakimi posługuje się państwowa administracja leśna są:

- ustawodawstwo leśne,
- polityka leśna.

Procesy formułowania ustawodawstwa leśnego i polityki leśnej są procesami długofalowymi, często konfliktogennymi, wymagającymi uzgodnień z ogólnymi zrębami polityki gospodarczej państwa z polityką rolną, z planami przestrzennego zagospodarowania kraju i z polityką społeczną. W trakcie formułowania tego ustawodawstwa konieczne jest branie pod uwagę wielu aspektów prawnych, wynikających z prawa konstytucyjnego, prawa administracyjnego, prawa cywilnego, a także prawa karnego. Jest to praca bardzo złożona, odpowiedzialna i dla sprawnego funkcjonowania gospodarstwa leśnego niezwykle ważna. Tworzenie tego rodzaju ustawodawstwa jest procesem długofalowym i ciągłym, wymagającym nieustannego doskonalenia i dostosowywania do zachodzących procesów cywilizacyjnych.

Uogólniając można by stwierdzić, że to właśnie opracowanie nowych, bardzo trudnych i skomplikowanych, dostosowanych do zmiennych warunków współczesnego świata i możliwych do zrealizowania nowych podstaw ustawodawstwa leśnego zadecyduje w przyszłości o miejscu leśnictwa w strukturze administracji państwowej. Oczywiście opracowanie nowych metod zagospodarowania lasu też będzie tu miało pewne znaczenie, ale nie znaczenie decydujące.

Państwową administrację leśną powołuje się w celu pełnienia **dwóch ważnych funkcji**, którymi są:

- funkcja prowadzenia państwowego przedsiębiorstwa leśnego, co pociąga za sobą konieczność zajmowania się całokształtem spraw i problemów związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej (interesów) w lasach państwowych, a w niektórych przypadkach także i w innych kategoriach lasów publicznych np. w lasach komunalnych, gminnych itp.;
- funkcja sprawowania władzy leśnej, której funkcje skłaniają się z kolei do podziału na dwie oddzielne grupy. Po pierwsze, władza ta może działać jako rządowy departament leśny zajmujący się doradztwem w sprawach polityki leśnej oraz w zakresie zagadnień pokrewnych łącznie z aspektami międzynarodowymi. Po drugie, do zadań tej władzy należy realizacja polityki leśnej rządu łącznie z wprowadzeniem w życie ustawodawstwa leśnego, zarządzania systemem udzielanej przez państwo pomocy mającej na celu wspieranie lasów prywatnych, zapewnienie pomocy lasom prywatnym w formie doradztwa fachowego, pełnienie

roli łącznika z lokalnymi władzami, planowanie, przeprowadzanie konsultacji z zainteresowanymi organizacjami oraz całym społeczeństwem, prowadzenie odpowiednich badań naukowych, określenie zasad i przepisów łącznie z organizacją oraz czuwaniem nad właściwym przebiegiem kwarantan w zakresie chorób roślin, prowadzenie szkoleń i kursów mających na celu podwyższenie kwalifikacji zawodowych leśników i robotników leśnych, określenie kryteriów bezpieczeństwa pracy, ożywienie rozwoju leśnictwa oraz stymulowanie rozwoju przemysłu drzewnego.

Zazwyczaj (także w Polsce), państwowa administracja leśna pełni obydwie wymienione funkcje jednocześnie.

Drugim ważnym instrumentem jakim posługuje się państwowa administracja leśna w Polsce jest polityka leśna. Jest to: nauka o gospodarowaniu lasami, jak również praktyczna działalność zarządzania lasami, tworzenia aktów ustawodawczych o gospodarce leśnej.

Polityka leśna zmierza do ukształtowania gospodarki leśnej w taki sposób, aby lasy były w stanie dostarczać całego kompleksu dóbr i usług oraz spełniać wszystkie te funkcje potrzebne dla polskiego społeczeństwa. W związku z tym ważnym zadaniem jest sformułowanie celów polityki leśnej. Cele te są w poszczególnych krajach bardzo zróżnicowane, przy czym **cele polityki leśnej w Polsce** są następujące:

- trwałość lasów i ciągłość wykorzystywania ich wielostronnych funkcji,
- powiększanie zasobów leśnych i wzmacnianie ich korzystnego wpływu na warunki życia człowieka i funkcjonowanie całości przyrody,
- powszechna ochrona lasów.

Przy dążeniu do osiągnięcia wymienionych celów, polityka leśna posługuje się bogatym zestawem instrumentów, w skład których wchodzi: normy prawne, zarządzenia, kredyty, dotacje, polityka podatkowa itp. Posługuje się także instytucjami powołanymi do reprezentowania interesów państwa.

Sprawa nowych celów gospodarstwa leśnego

Rozpoczęta w 1989 roku walka o znalezienie dla leśnictwa właściwego miejsca w nowej strukturze administracji państwowej ulega dodatkowym komplikacjom. Mianowicie, gwałtowne tempo przemian występujących we współczesnym świecie zrodziło pilną potrzebę sformułowania innych od dotychczas obowiązujących celów i metod prowadzenia gospodarki leśnej oraz potrzebę poszukiwania innego modelu lasu.

Owe poszukiwania nowego modelu lasu dostosowanego do warunków szybko rozwijającej się cywilizacji znalazły swój wyraz w uchwałach podejmowanych przez instytucje skupiające przedstawicieli ochrony przyrody oraz rozwoju leśnictwa. Znalazły one w Polsce swoje prawne odzwierciedlenie w obowiązującej Ustawie o Lasach z 28.09.1991 r. Ustawa ta traktuje gospodarcze i socjalne (środowiskotwórcze) funkcje lasu jako równorzędne.

Obowiązująca w Polsce Ustawa o lasach uwzględnia m.in. postulaty międzynarodowych organizacji zobowiązujących wszystkie kraje świata, do takiego sposobu prowadzenia

gospodarki leśnej, który zabezpieczy nie tylko trwałość wydajności produkcji drzewnej, ale również trwałość warunków zapewniających ochronę wszelkich organizmów leśnych. Uwzględnienie tych postulatów wiąże się jednak z koniecznością wprowadzenia do polskiego gospodarstwa leśnego tzw. zasad zrównoważonej gospodarki leśnej polegających na stosowaniu technik i technologii prac leśnych, na zachowaniu i rekonstrukcji biocenoz leśnych, na łączeniu celów gospodarczych lasu z kształtowaniem krajobrazu, ochroną przyrody żywej i nieżywej itp. Zasady i metody zapewniające regulacje wymienionych postulatów zostały szczegółowo sformułowane i przedstawione przez Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w postaci programu Polskiej Polityki Zrównoważonej Gospodarki Leśnej.

Zasada trwałości lasu i ciągłości jego użytkowania będąca główną podstawą gospodarstwa leśnego stopniowo zmieniała i nadal zmienia swoje znaczenie i ideową zawartość. Współcześnie zwykło się powyższą zasadę nazywać zasadą trwałości lasu, przy czym jako główne **kryteria jej przestrzegania** wymienia się następujące:

- zachowanie i odpowiednie wzmacnianie zasobów leśnych oraz ich udziału w globalnym bilansie węgla,
- utrzymanie zdrowia i witalności ekosystemów leśnych,
- utrzymanie i wzmocnienie produkcyjnych funkcji lasów (użytkowanie drzewne i nie drzewne),
- zachowanie, ochrona i odpowiednie wzmocnienie biologicznej różnorodności ekosystemów leśnych,
- utrzymanie i odpowiednie wzmocnienie funkcji ochronnych lasów (zwłaszcza ochrony gleby i wody),
- utrzymanie innych społeczno-ekonomicznych funkcji lasu.

Jednym z najważniejszych elementów Polskiej Polityki Zrównoważonej Gospodarki Leśnej jest koncepcja ustanowienia w Lasach Państwowych tzw. Leśnych Kompleksów Promocyjnych (LKP). Dotychczas powstało 10 LKP reprezentujących różne warunki przyrodnicze na obszarze zajmującym około 5% ogólnej powierzchni Lasów Państwowych. Do nich należy Puszcza Białowieska, część Borów Tucholskich, Lasy Włocławsko-Gostyńskie, Lasy Janowskie, Puszcza Kozienicka, część Borów Zielonogórskich i Beskidu Śląskiego, Lasy Rychtałskie...

Zamierzenia polskiego Leśnictwa realizowane w ramach programu Polskiej Polityki Zrównoważonej Gospodarki Leśnej wiążą się ściśle z zasadami określonymi przez Politykę Ekologiczną Państwa (1991) oraz przez Ustawę o Lasach (1991). Zamierzenia te stanowią jednocześnie realizację międzynarodowych zobowiązań przyjętych przez Polskę. Realizacja programu Polskiej Polityki Zrównoważonej Gospodarki Leśnej jest we współczesnych warunkach społeczno-gospodarczych naszego Kraju zadaniem niezwykle istotnym. Najważniejszym ogniwem wymienionego programu jest obowiązująca struktura administracji państwowej oraz miejsce jakie w tej strukturze zajmuje państwowa administracja leśna.

Czynniki warunkujące wprowadzenie nowych metod prowadzenia gospodarki leśnej

Plany Programu Polskiej Polityki Zrównoważonej Gospodarki Leśnej są godne najwyższego uznania i szacunku. Realizacja tych planów wymagać jednak będzie znacznego rozszerzenia i podwyższenia miejsca jakie zajmuje współcześnie polskie leśnictwo w strukturze administracji państwowej. Wymagać będzie przede wszystkim osadzenia koncepcji Programu Polskiej Polityki Zrównoważonej Gospodarki Leśnej w realiach ekonomicznych, demograficznych, socjalnych i świadomościowych w jakich znajduje się nasz kraj.

Wymienione realia są jednak bardzo dalekie od tych, jakie są niezbędne do spełniania szczegółowo opracowanych zadań Programu (zwłaszcza przyrodniczych). Dlatego też za głęboko prawdziwe należy uznać **cytaty** pochodzące z opracowań wymienionych autorów:

- ❑ *Polska nie jest pustynią w obszarze ochrony przyrody i leśnictwa. Dlatego konwencje międzynarodowe, deklaracje, uchwały i opinie sptywające do naszego kraju z otaczającego nas świata, ... powinny być adoptowane do naszych możliwości w sposób krytyczny, uwzględniający polskie uwarunkowania historyczne, przyrodnicze, społeczne oraz tradycyjne osiągnięcia zawodowe... (Andrzej Szujewski);*
- ❑ *To nie planowa, rozważna gospodarka leśna zagraża lasom, ale zaniechanie działalności. Być może jeszcze gdzieś nad Amazonką natura pozostawiona swojemu losowi musi sobie poradzić sama. Ale nie nasze europejskie lasy, których nie da się zastąpić szklanym kloszem przed degradującym oddziaływaniem współczesnej cywilizacji, przemysłu, chemizacji rolnictwa, rozwijającej się motoryzacji i turystyki. Ekolodzy pragną aby człowiek współżył z przyrodą a jednocześnie chcą te przyrodę przed nim zamknąć... (Janusz Dawidziuk).*
- ❑ *Ochrona środowiska jest nie tylko problemem ekologicznym. Jest ona kompleksowym problemem ekologiczno-techniczno-ekonomicznym. I jedynie takie łączne ujmowanie ekologicznych, technicznych i ekonomicznych aspektów dotyczących określonych przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska (np. środowiska leśnego) dostarcza prawdziwego obrazu podjętych zadań. Doświadczenia wykazują, że właśnie takie podejście do problemów ochrony środowiska wykazuje głównie leśnik. Zarówno wykształcenie jak i doświadczenie zdobyte w czasie pracy zawodowej zmuszają bowiem leśnika do podejmowania decyzji na podstawie często sprzecznych wyników analiz ekologicznych, technicznych i ekonomicznych (Erwin Niesslein).*
- ❑ *Lasy są najbardziej bezbronnym zasobem przyrody. Inne zasoby naszego kraju takie jak np. węgiel kamienny, ropa naftowa, rudy żelaza są ukryte głęboko w ziemi. Natomiast las znajduje się w przystępnym zasięgu ręki. Wystarczy niewielki wysiłek, odrobina nieuwagi lub skłonność do lekceważenia obowiązujących reguł prawnych i kulturowych, aby las zdeptać, zasypać odpadkami i śmieciami, spalić, lub po prostu wyrąbać. Tego rodzaju zjawiska niebezpieczne dla zachowania lasu nasilają się zwłaszcza w okresach przemian politycznych i kryzysów ekonomicznych. Potwierdza to stan niektórych fragmentów naszych polskich lasów. (Tadeusz Marszałek).*

Rosnący w ostatnich dziesięcioleciach ogromny zakres różnorodnych zadań gospodarstwa leśnego, zmiana warunków prowadzenia gospodarki leśnej, a także nieodzowność prowadzenia kosztownej i opartej na najnowszych zdobyczach nauki i praktyki ekologizacji gospodarstwa leśnego zmuszają poszczególne kraje, a także nasz kraj do dalszego rozwijania działań zmierzających do umocnienia pozycji leśnictwa w strukturze administracji państwowej. Lasy bowiem wyrastają długo, natomiast znikają w bardzo krótkim czasie. Dlatego też stosunek poszczególnych społeczeństw i osób do lasu zwykło się uważać w cywilizowanym świecie za wykładnik poziomu ich kultury.

Literatura

1. **Arbatowski S., Kwiecień R.:** Ekonomiczne podstawy polityki leśnej w Polsce. Prace IBL, ser. A, nr 819, Warszawa 1996.
2. **Broda J.:** Zarys historii gospodarstwa leśnego w Polsce. PWRiL, Warszawa, 1988.
3. **Dawidziuk J.:** Gospodarka leśna na podstawach ekologicznych. Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14.02.1995 r.
4. **Dawidziuk J.:** Lasy prywatne w działalności lasów państwowych. Referat na seminarium nt. Zarządzanie lasami prywatnymi w Polsce. Pułtusk, 1996.
5. **Kiełczewski B., Wiszniewski J.:** Las w środowisku życia człowieka. PWRiL, Warszawa, 1982.
6. **Klocek A., Oesten G.:** Modele strategii użytkowania lasu w gospodarstwie przerobowo-zrębowym. Prace IBL, ser. A, nr 770-776, Warszawa, 1994.
7. **Klocek A.:** Co wynika z systemowego podejścia do systemu finansowego gospodarstwa leśnego. Las Polski, nr 11-12, 1990.
8. **Kwiecień R.:** Zalesienia w krajach europejskich. Prace IBL, ser. B, nr 27, Warszawa, 1996.
9. **Marszałek T., Podgórski M.:** Zarys ekonomiki leśnictwa. PWRiL, Warszawa, 1978.
10. **Szujecki A.:** Przyrodnicze uwarunkowania polityki leśnej w XXI wieku. Sylwan 1995, nr 8.
11. **Szujecki A.:** Wytyczne w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych. Maszynopis zarządzenia MOŚZNiL. Warszawa, 1995.
12. **Szujecki A.:** Ochrona zagospodarowanych ekosystemów leśnych w warunkach niepewności. Sylwan 1995, nr 1.
13. Zbiorowa: Dzieje lasów, leśnictwa i drzewnictwa w Polsce. PWRiL, Warszawa, 1988.
14. Zbiorowa: Leśnictwo 1996. GUS, Warszawa 1996.
15. **Żelichowski S.:** Nowa polityka leśna. W rytm natury. Ekoproblemy. Nr 4/1996.

Summary

The position of forestry in the structure of state administration

The author discusses the beginnings of state forest administration in Poland and its tasks continually growing. He comes to conclusion, that the position of forestry in the structure of the state administration in the present times results from:

- tasks that our national forests are facing to, obligations to confer for the society leisure places and conditions for regeneration of health, supplying drinking water, raw wood, and life environment for plants and animals,
- inputs that the Polish society must make for that the tasks mentioned could be fulfilled by forests in a sustainable form for both present and future generations.

The lack of a suitable position of forestry in the structure of state administration may lead to a severe decrease in efficiency of ecologization of the forest management.